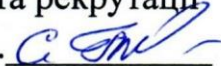

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра соціології та соціальної роботи

«Затверджую»

**Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації**
проф. Гаврилюк С.В.

_____ 19 жовтня _____ 2016р.

СОЦІОЛОГІЯ МІСТА ТА СЕЛА

РОБОЧА ПРОГРАМА нормативної навчальної дисципліни

підготовки магістра
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 Соціологія
освітня програма (спеціалізація) Соціологія

Програма навчальної дисципліни Соціологія міста та села для студентів за галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 054 Соціологія, освітньої програми (спеціалізації) Соціологія

Розробники: Сардачук М.С., старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи

Рецензент: Кондратик О.В., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства

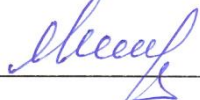
Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри соціології та соціальної роботи

протокол № 3 від 16. 09. 2016 р.

Завідувач кафедри: : (Ємельянова Ю.П.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету соціальних наук

протокол № 1 від 22. 09. 2016 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (інституту) (Кондратик О.В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 5	галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки	нормативна
	спеціальність 054 Соціологія	
Модулів 2	освітня програма (спеціалізація) Соціологія	Рік підготовки <u>I</u>
Змістових модулів 2		Семестр <u>II</u>
ІНДЗ: є		Лекції 20 год.
Загальна кількість годин 150		Практичні (семінари) 24 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): аудиторних 2 самостійної роботи 2 індивідуальної роботи 2	Магістр	Самостійна робота: 96 год.
		Консультації 10 год.
		Форма контролю: екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Соціум за просторовою архітектонікою складається з урбаністичної та сільської поселенської мережі. В соціологічному знанні специфіка перебігу соціальних процесів у місті та селі вивчається соціологією міста та села. Соціологія міста та села – складова галузевої соціології, що як наука має усталене визначення об’єкта, предмета та чітку понятійну структуру. Як міждисциплінарна наука, вона виникла на межі досліджень міського та сільського життя в історії, соціології, демографії, етнографії, культурної антропології, економічної теорії, політології і має на меті вивчення багатограних соціальних процесів міста та села в їх реальному функціонуванні.

Методичні поради містять тематичний план курсу “Соціологія міста та села”. Зміст лекцій, плани семінарських занять та завдання на самостійну роботу, список рекомендованої літератури, орієнтовні питання до заліку, а також методичні вказівки до виконання реферативної роботи з навчальної дисципліни.

Курс розрахований на ознайомлення студентів з потужним соціокультурним пластом історії українського міста та села та особливостями становлення і розвитку соціології міста та села, її значенням для розвитку самої соціології міста та села та соціальної роботи на селі.

Перелік і порядок засвоєння тем подано у наведеному нижче тематичному плані курсу. Контрольні питання для перевірки знань одночасно є анованим змістом знань з основних проблем, якими повинен володіти студент у межах кожної теми.

З цією метою передбачається лише той мінімум літератури, який може дати змогу студенту зорієнтуватися у проблематиці, для подальшої самостійної праці у бібліотечних каталогах, роботі з інформаційного пошуку необхідних джерел, їх систематизації. На нашу думку, це дало б змогу представити у науковій формі результати відповідей на питання, що заплановані у розділі самостійної роботи. До кожної лекції додається список додаткових запитань для самостійної перевірки знань.

Враховуючи, що студентам читають багато фахових дисциплін, де значна увага приділяється емпіричному рівню розвитку соціологічного знання, у курсі “Соціологія міста та села” ці питання порушуються у зв’язку з необхідністю з’ясування особливостей використання методів збирання первинної соціологічної інформації в міській та сільській місцевостях.

Програма даного курсу має забезпечити виконання таких вимог до знань і вмінь студентів.

Студенти повинні **знати**:

- основні історичні етапи розвитку соціології;
- основні соціологічні концепції, що пояснюють сутність суспільства;
- методологічні підходи до пояснення соціальної стратифікації;
- положення основних галузевих соціологічних теорій;
- основні методи соціологічного дослідження.

Студенти повинні **вміти**:

- аналізувати соціальні факти і явища.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредити ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Теоретико-методологічний

Тема 1. Об’єкт, предмет, методи та мета курсу “Соціологія міста та села”

Соціологія міста та села в системі соціологічного знання. Глобальні та регіональні особливості міської та сільської поселенських мереж, укладу життя, агровиробництва, соціально-демографічної структури та етнокультурних процесів. Об’єкт і предмет соціології міста та села. Методи соціології міста та села. Логіка курсу “Соціологія міста та села”. Наукові, організаційні, правові, фінансово-економічні, інформаційні та соціальні чинники трансформації міського та сільського життя. Взаємозв’язок соціології міста та села з іншими науками (економічними, статистикою, демографією, соціальною психологією, політологією, правознавством, культурологією та ін.) та з близькими до неї соціологічними дисциплінами (соціологія праці, управління, освіти, молоді та ін.).

Тема 2. Історія формування предметної сфери соціології міста та села

Розкривається історія сучасних наукових уявлень про місто, про процес урбанізації, про історію пізнання економічних, політичних, соціальних чинників формування міського соціуму.

Значне місце в лекції відведено історії виникнення, розвитку, конституціонування саме соціології міста в США, Західній Європі, СРСР, в сучасних Росії та Україні. Розглядаються головні теорії та концепції соціології міста (еволюціоністська, типологічна, економічна та інш.) та соціологи XIX та XX ст.. (англійські, французькі, німецькі, американські, польські, шведські та інш.), наукові дослідження яких сприяли вивченню соціальних проблем міста та становлення соціології міста (Г.Спенсер, Е.Дюркгейм, Г.Тард, Ф.Тьонніс, Г.Зіммель, М.Вебер, К.Бюхер, Л.Вірт, подружжя Р.та Х.Лунд, Г.Радфільд, А.Хавлі, Д.Райсман, С.Абрамс, Р.Россі, Г.С’еоберг, Н.Шмідт-Райнберг, Х.Бардт, Р.Ледарю та інш.). Всебічно розкривається сучасний стан соціології міста в Україні та за її межами.

Становлення і розвиток сільського господарства індустріальної та постіндустріальної доби. Стан аграрних відносин у XVI — першій половині XVII ст. Аграрна революція у другій половині XVII—XVIII ст. Аграрні реформи та розвиток сільського господарства у 60-х роках XIX — на початку XX ст. Земельні відносини і економічне становище селян на початку XX ст.: голодомори як соціальний наслідок колективізації в Центральній і Лівобережній Україні; сільське господарство Західноукраїнських земель. Індустріалізація сільського господарства: її позитивні та негативні наслідки. Агропромисловий комплекс незалежної України.

Тема 3. Сільська територіально-поселенська мережа

Адміністративно-територіальний устрій сільської поселенської мережі. Сільський двір. Сільська громада. Село і виселки, слободи, хутори. Ґрунти, клімат, екологічне середовище,

регіональна специфіка землекористування як чинники формування сільської поселенської мережі. Земельні, водні та лісові ресурси. Використання ресурсного потенціалу. Порівняльний аналіз умов життя в регіональному контексті. Ціннісні орієнтації сільського населення.

Тема 4. Місто як соціально-просторовий феномен. Урбанізація та міські агломерації

Соціологічне визначення соціально-просторового феномену як міста. Визначення міста, що прийняте в демографії, статистиці, економічних науках, архітектурі згідно з особливостями міста та функціями, яке воно виконує і які досліджуються цими науками. Розкривається соціальна обумовленість взаємоіснування, взаємозалежності та взаємодії села та міста, історична першочерговість села по відношенню до міста. Формування міських. Поняття "міські землі" (всі землі, що знаходяться в межах міських кордонів), "міська агломерація" чи метрополіє (об'єднане, компактне, просторове угруповання поселень), "міська концентрація" та "урбанізація". Дві "фази" процесу урбанізації. Утворення агломерації. Концепції місто утворення. Концепція Р.Мерфі. Різновиди міських поселень. Різновиди передмість Місто як центр промисловості, науки, культури, освіти. Зовнішній вигляд міста. Архітектура. Екологічне становище в містах.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Соціально-прикладний

Тема 5. Сучасна демографічна ситуація та етносоціальні процеси на селі

Соціальна структура і демографічна ситуація села. Трудові ресурси та кадровий потенціал села. Зайнятість сільського населення та безробіття. Структура доходів сільської родини, стандарти життя сільського населення і бідність. Структура міграційних процесів сільського населення.

Тема 6. Соціально-демографічна підсистема міста.

Соціально-демографічна підсистема міста, чи міський соціум, його утворення, формування, різновиди, його соціальні переміщення та соціальні проблеми. Міський соціум - "соціальний субстрат" міського життя

Історію розвитку соціуму у формі суспільства, великих агрегатних утворень від стародавніх часів до сьогодення. Структура соціально-демографічної підсистеми міста пояснюється на прикладі ймовірної соціотехнічної "карти" міста. Необхідно вказати на декілька базових показників, які мають першочергове значення в дослідженні суб'єктів міського соціуму.

Тема 7. Соціальна структура, стратифікація та мобільність міста та села

Соціальна структура та соціальна стратифікація міста села. Верстви та соціальні групи. Висхідна та низхідна мобільність міського та сільського населення. Стратегія відродження соціальної сфери та анемічні тенденції. Аграрні реформи як чинник трансформації соціальної структури села.

Тема 8. Економічна соціологія села

Соціокультурні особливості становлення землекористування в Україні. Охорона сільськогосподарської праці та соціальна екологія села. Порівняльний аналіз мотивації до індивідуальної та колективної сільськогосподарської праці. Соціологічний аналіз форм власності та господарювання. Правові засади та економічні чинники роздержавлення та приватизації власності: середні та індивідуальні підприємства. Формування національного аграрного ринку і проблеми продовольчої безпеки України. Фінансово-інвестиційні механізми ринкового регулювання агровиробництва. Диспропорція ціноутворення у промисловості та сільськогосподарському виробництві, шляхи її подолання. Земельні, водні та лісові ресурси. Агропромисловий комплекс та його виробничі підсистеми. Соціологічні проблеми оптимізації управління та соціального захисту на селі.

Тема 9. Умови та рівні життя в місті, побут та соціальний захист міських жителів.

Розкривається сутність міського способу життя, рівень, стандарт життя, уклад життя ,стиль життя, якість міського життя.

Забезпеченість всього міського населення матеріальними, духовними, соціальними благами, необхідними для життєдіяльності називається добробутом. Матеріальні блага. Рівень розвитку і забезпеченість матеріальними благами.

Структура міського побуту може розглядатися з точки зору співвідношення: матеріального і духовного; громадського і індивідуального; видів затрат часу і діяльності, типів соціальних об'єднань і спілкування. У різних класів і соціальних груп в місті складаються різні форми побуту.

Розкрити сутність таких соціальних показників по відношенню до міста як: потреби міських жителів, умови життя, побутове та соціальне забезпечення, споживання, умови життя, житло, вільний час, дозвілля, життєві плани міських жителів тощо.

Тема 10. Соціальна сфера, уклад сільського життя та традиції народної культури

Поняття “соціальна структура села”. Соціальна інфраструктура села. Механізм реорганізації об'єктів соціальної інфраструктури. Правові аспекти функціонування сільських населених пунктів. Власність як основа формування господаря на землі. Розвиток земельних відносин у період адаптації селян до ринку. Проблема суб'єкта соціального захисту. Глобалізація соціальної сфери села та трансформація укладу сільського життя. Народна культура і духовні цінності селянства. Відродження народного мистецтва, культурних традицій, релігії. Становище сільської інтелігенції. Соціальні проблеми сільської родини. Становище сільської жінки. Проблеми дитинства та сільської молоді.

Тема 11. Соціальні наслідки ринкової трансформації агровиробництва

Узагальнення світового досвіду відродження сільського господарства. Соціально-економічні та правові засади відродження агровиробництва в Україні: формування законодавчої бази та правової культури, науково-технічне, економічне забезпечення агровиробництва, формування цінового паритету в ринковому середовищі. Соціологічні проблеми оптимізації управління життєдіяльністю села. Стан виконання програм пріоритетного розвитку села та соціального захисту на селі. Проблема суб'єкта соціального захисту на селі.

Тема 12. Соціологічні проблеми села

Міграція сільських мешканців до міста. Рураризація як процес оселяння міста. Мотивація міграції сільського населення. Причини міграції: професійні, навчальні, побутові, престижні. Селянин як трудовий ресурс міста. Теорія аномії Є. Дюркгейма та Л. Арта.

Тема 13. Екологічні проблеми міських агломерацій. Екологізація міського середовища

Екологічна підсистема Екологічні підсистеми міста Екологічна криза

Екологічна діяльність базується на відповідних екологічних потребах і здібностях людей у створенні сприятливого природного середовища проживання. В ході екологічної діяльності люди вступають в різноманітні екологічні відносини конфліктного чи гармонійного характеру.

Організаційне оформлення екологічних відносин разом з екологічною діяльністю, що генерує їх, здійснюється в екологічних інститутах суспільства, союзах, комітетах, міністерствах. Всі вони можуть бути поділені на державні та громадські.

Екологічна криза є наслідком дисгармонії в розвитку природи і суспільства, порушення узгодження соціальних і природних закономірностей. Ефективна організація екологічної сфери міста передбачає розробку екологічних програм короткострокового, середньострокового, довгострокового характеру.

Тема 14. Український селянин за результатами соціологічного моніторингу

Формування нових особистісних якостей людини сучасного села. Реформування соціальних відносин та формування на селі нових особистісних якостей українського селянина. Соціально-психологічні проблеми адаптації селянства до ринкових умов. Динаміка цінностей в українському селянстві. Життєві цінності та очікування селян. Рівень довіри до соціальних інституцій. Інститут сім'ї в умовах перехідного періоду. Показники соціокультурної ідентифікації селянства за віковими категоріями. Ставлення селянства до аграрної реформи за даними соціологічного моніторингу.

Тема 15. Українське село в координатах соціологічного погляду

Властивості сільського жителя. Типологія сільських поселень. Українські соціологи Л. Шепотько. І. Прокопа, О. Максим'юк про 12 типів сільських поселень. Соціально-політичні, економічні процеси, що сприяють розвитку традиційного життєвого укладу українського села. Адаптація українського села до нових соціально-економічних умов. Міграція сільського населення у місто. Позитивні зміни в українському селі. Реформа аграрної сфери в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Конс.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічний							
Тема 1. Об'єкт, предмет, методи та мета курсу "Соціологія міста та села"	13	2	2		1	8	
Тема 2. Історія формування предметної сфери соціології міста та села	10	2	4			6	
Тема 3. Сільська територіально-поселенська мережа	11		2		1	8	
Тема 4. Місто як соціально-просторовий феномен. Урбанізація та міські агломерації	11	2			1	8	
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічний							
Тема 5. Сучасна демографічна ситуація та етносоціальні процеси на селі	8					6	
Тема 6. Соціально-демографічна підсистема міста.	9	2	2		1	6	
Тема 7. Соціальна структура, стратифікація та мобільність міста та села	11	2	2		1	6	
Тема 8. Економічна соціологія села	10	2				6	
Тема 9. Умови та рівні життя в місті, побут та соціальний захист міських жителів.	11	2	2		1	6	
Тема 10. Соціальна сфера, уклад сільського життя та традиції народної культури	10	2	4			6	
Тема 11. Соціальні наслідки ринкової трансформації агровиробництва	8		2			6	
Тема 12. Соціологічні проблеми села	9				1	6	
Тема 13. Екологічні проблеми	11	2	2		1	6	

міських агломерацій. Екологізація міського середовища							
Тема 14. Український селянин за результатами соціологічного моніторингу	9	2			1	6	
Тема 15. Українське місто та село в координатах соціологічного погляду	9		2		1	6	
Усього годин	150	20	24		10	96	

Теми семінарських занять

№з/п	Тема	Кількість годин
1	Тема 1. Об'єкт, предмет, методи та мета курсу "Соціологія міста та села" 1. Предмет та об'єкт соціології міста та села. 2. Структура і функції соціології міста та села. 3. Методи соціології міста та села. 4. Чинники трансформації міського та сільського життя.	2
2	Тема 2. Історія формування предметної сфери соціології міста та села 1. Становлення і розвиток сільського господарства індустріальної та постіндустріальної доби. 2. Аграрна революція у др. пол.. XVII–XVIII ст. 3. Аграрні реформи та розвиток сільського господарства у 60-х роках XIX - на початку XX ст 4. Критика сучасного міста та образ ідеального в творчості соціалістів-утопістів (Т.Мор, Т.Кампанелла, Д.Верес, П.С.Мерсе, Р.Оуен, Ш.Фур'є, Ф.М.Буонаротті, Е.Каба, Е.Беламі); 5. Марксистські погляди на місто. 6. Агропромисловий комплекс незалежної України.	4
3	Тема 3. Сільська територіально-поселенська мережа. 1. Адміністративно-територіальний устрій сільської поселенської мережі. 2. Сільський двір. Сільська громада. 3. Використання ресурсного потенціалу. 4. Ціннісні орієнтації сільського населення.	2
4	Тема 6. Соціальна структура, стратифікація та мобільність міста та села. 1. Соціальна структура та соціальна стратифікація села. 2. Соціальна структура та соціальна стратифікація міста. 3. Верстви та соціальні групи. 4. Висхідна та низхідна мобільність міського та сільського населення. 5. Стратегія відродження соціальної сфери та анемічні тенденції.	2

5	<p>Тема 7. Економічна соціологія села</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціокультурні особливості становлення землекористування в Україні. 2. Соціологічний аналіз форм власності та господарювання. 3. Стратегія відродження соціальної сфери та анемічні тенденції. 4. Соціологічні проблеми оптимізації управління та соціального захисту на селі. 	2
6	<p>Тема 9. Умови та рівні життя в місті, побут та соціальний захист міських жителів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методологічні проблеми комплексного соціального та економічного планування. 2. Місто як соціокультурне явище історичного процесу. 3. Місто: проблеми соціального розвитку. 	2
7	<p>Тема 10. Стратегія відродження соціальної сфери та анемічні тенденції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна інфраструктура села. 2. Правові аспекти функціонування сільських населених пунктів. 3. Глобалізація соціальної сфери села та трансформація укладу сільського життя. 4. Відродження народного мистецтва, культурних традицій, релігії. 5. Становище сільської інтелігенції. Соціальні проблеми сільської родини. 	4
8	<p>Тема 13. Екологічні проблеми міських агломерацій. Екологізація міського середовища</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Погляди екологічних основоположників на міські процеси. 2. Роберт Парк: пропозиції по дослідженню поведінки індивіда в умовах міського середовища. 3. Л. Вірт: урбанізм, як спосіб життя. 4. Р. Пал: соціально-екологічні характеристики сучасного міста. 	2
9	<p>Тема 15. Українське місто та село в координатах соціологічного погляду.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Типологія сільських поселень. 2. Українські соціологи Л. Шепотько. І. Прокопа, О. Максим'юк про 12 типів сільських поселень. 3. Адаптація українського села до нових соціально-економічних умов. 4. Міграція сільського населення у місто. Позитивні зміни в українському селі. 5. Реформа аграрної сфери в Україні. 	2
	Разом	24

5.Індивідуальні завдання.(Написання рефератів, есе).

1. Соціологія міста та села в системі соціологічного знання.
2. Соціальні функції та структура курсу соціології міста та села.
3. Основні соціологічні концепції міста
4. Місце соціології села в системі соціологічного знання.
5. Становлення та розвиток сільського господарства постіндустріальної доби.
6. Класичні моделі міських сегрегацій.
7. Аграрні відносини у XVI — першій половині XVII ст.
8. Соціальний зміст аграрної революції у другій половині XVII–XVIII ст.

9. Правові акти аграрної реформи у 60-х роках ХІХ — на початку ХХ ст.
 10. Земельні відносини та економічне становище селян на початку ХХ ст.
 11. Індустріалізація сільського господарства.
 12. Агропромисловий комплекс незалежної України та його основні виробничі підсистеми.
 13. Структура адміністративно-територіального устрою сільської поселенської мережі.
- Принципи планування міського розвитку.
14. Соціальна поляризація в місті.
 15. Глобалізація і міста. Глобальне місто.
 16. Соціальна структура та демографічна ситуація сучасного села.
 17. Трудові ресурси та кадровий потенціал українського села.
 18. Міграційні процеси сільського населення.
 19. Соціальні процеси в умовах перехідного періоду та економічні тенденції у соціальній сфері.
 20. Концепція культурно орієнтованого розвитку міста.
 21. Структура міста
 22. Основні риси розвитку сільського господарства постіндустріальної доби.
 23. Характеристика аграрної реформи в ХІХ та на початку ХХ ст.
 24. Структура адміністративно-територіального устрою сільської поселенської мережі.
 25. Ефективність використання ресурсного потенціалу (земельних, водних та лісових)
 26. Місто як соціальний текст
 27. Соціокультурні особливості становлення землекористування в Україні.
 28. Основні проблеми охорони сільськогосподарської праці та соціальної екології села.
 29. Визначення «міського способу життя».
 30. Соціальні відносини, соціальні конфлікти та політичні процеси в містах.
 31. Соціокультурний потенціал та інформаційне забезпечення міського середовища.
 32. Порівняльний аналіз мотивації до індивідуальної та колективної сільськогосподарської праці.
 33. Типологія сільських поселень.
 34. Українські соціологи Л. Шепотько. І. Прокопа, О. Максим'юк про 12 типів сільських поселень.

6.Методи навчання. Під час вивчення курсу передбачається застосування активних методик організації навчального процесу на основі проблемно-пошукового методу при читанні лекцій і проведенні семінарських занять.

7.Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен

8.Методи та засоби діагностики успішності навчання Специфіка викладання курсу полягає у використанні двох видів контролю: поточного і підсумкового.

Поточний контроль включає в себе:

- тестування – така форма контролю дозволяє перевірити загальну підготовку студентів до кожного заняття, проводяться регулярно на вибірковій основі;
- опитування – проводиться з метою виявлення вміння студентами оперувати вчитаним викладачем матеріалом, відповідати на додаткові питання, проводиться регулярно на вибірковій основі;
- самостійна робота – така форма контролю дозволяє виявити вміння чітко, логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання, вміння працювати самостійно.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Таблиця 3

Поточний контроль (мах = 40 балів)									Модульні й контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1									Модуль 2		
ЗМ 1			ЗМ 2						К. р. № 1	К. р. № 2	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 6	Т 7	Т 9	Т 10	Т 13	Т 15	30	30	
4	6	4	4	4	4	6	4	4			

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C	Задовільно	
67 -74	D		
60 - 66	E	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)
1 – 59	Fx		

10. Питання до екзамену

- Соціологія міста та села в системі соціологічного знання.
- Об'єкт, предмет та методи соціології міста та села.
- Соціальні функції та структура курсу соціології села.
- Місце соціології села в системі соціологічного знання.
- Становлення та розвиток сільського господарства постіндустріальної доби.
- Аграрні відносини у XVI ст.
- Соціальний зміст аграрної революції у другій половині XVII–XVIII ст.
- Правові акти аграрної реформи у 60-х роках.
- Зміст доктрини стратегії відродження соціальної сфери села.
- Аграрні реформи як чинник трансформації соціальної структури села.
- Основні чинники формування сільської поселенської мережі.
- Соціологічний аналіз форм власності та господарювання.
- Зміст понять “соціальна структура” та “соціальна інфраструктура села”.
- Основні об'єкти соціальної інфраструктури.
- Специфіка використання соціологічних методів у межах соціології села.
- Верстви та соціальні групи сільського населення.
- Висхідна та низхідна мобільність сільського населення.
- Головні прояви процесу урбанізації в Україні.
- Основні проблеми охорони сільськогосподарської праці та соціальної екології села.
- Агропромисловий комплекс та його виробничі підсистеми.
- Функції власності як основи формування господаря на землі.

22. Вкажіть значення народної культури і духовних цінностей селянства у відродженні України.
23. Сучасні проблеми соціального захисту сільського населення.
24. Основні соціальні проблеми становища сільської родини.
25. Характеристика соціального становища сільської жінки.
26. Основні проблеми дитинства та сільської молоді.
27. Специфіка використання соціологічних методів у межах соціології села.
28. Засоби адаптації методів соціологічного дослідження до потреб соціології села.
29. Напрями використання соціологічних методів у дослідженні актуальних проблем соціології села.
30. Охарактеризуйте основні етапи розвитку вітчизняної та зарубіжної соціології села.
31. У чому відмінності міського та сільського способу життя?
32. Проаналізуйте процеси в сучасному українському селі.
33. Особливості урбанізації в Україні.
34. Сучасне місто як об'єкт соціологічного дослідження.
35. Сучасне село у соціологічному вимірі.
36. Теорії урбанізму та їх евристичні можливості.
37. Позитивні зміни у розвитку українського села.
38. Типології сільських поселень.
39. Трагедія українського села у 30-х роках ХХ ст.
40. Урбанізація як тенденція розвитку поселенської структури.
41. Соціологічні дослідження соціальних переміщень, способу життя.
42. Соціально-демографічна структура населення українського села.
43. Проблеми та суперечності сільського способу життя.
44. Процеси реміграції у 80–90-х роках ХХ ст.
45. Структура адміністративно-територіального устрою сільської поселенської мережі.
46. Ефективність використання ресурсного потенціалу (земельних, водних та лісових).
47. Соціокультурні особливості становлення землекористування в Україні.
48. Основні проблеми охорони сільськогосподарської праці та соціальної екології села.
49. Порівняльний аналіз мотивації до індивідуальної та колективної сільськогосподарської праці.
50. Характеристика структури доходів сучасної сільської родини. Стандарти життя родини.
51. Земельні відносини та економічне становище селян на початку ХХ ст.
52. Індустріалізація сільського господарства.
53. Голодомор в Україні 30–40-х років ХХ ст.
54. Фактори урбанізації. Урбанізація на сучасному етапі розвитку міста.
55. Види і ролі сучасних міст в Україні.
56. Концепція культурно орієнтованого розвитку міста.
57. Класичні моделі міських сегрегацій.
58. Житло, як форма соціальної нерівності в місті.
59. Соціальна поляризація в місті.
60. Визначення «міського способу життя».
61. Найважливіші компоненти культурного середовища сучасного міста.
62. Архітектура як форма вираження соціальної суті міста.
63. Основні підходи до управління соціальною політикою в місті: комплексне і персоналізоване споживання.
64. Місце міста в загальнонаціональних політичних процесах.
65. Участь населення в міській політиці.
66. Основні форми міських спільнот.
67. Принципи планування міського розвитку.
68. Комплексний план міського розвитку і стратегії розвитку міста.

69. Основні елементи і функції міського середовища.

70. Основні принципи планування розвитку міста.

11. Рекомендована література

1. Абалкина И. Анализ региональных различий формирования жилищного рынка// Вопросы экономики, 1994, № 10, с. 111.
2. Аграрна реформа в Україні (Соціологічна діагностика) / В. Тарасенко, О. Москві, Н. Сараєва та ін. / За ред. В. Тарасенка. — К.: Ін-т соціології НАН України, 1998. — 214 с.
3. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. — К.: ІАЕ, 2002. — Вип. 5.
4. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку: Інформ.-аналіт. зб. — К.: Ін-т аграрної економіки, 2000. — Вип. 4.
5. Азізов С. П., Скупий В. М. Організація виробництва і аграрного бізнесу в сільськогосподарських підприємствах. — К.: ІАЕ, 2001. — 84 с.
6. Аитов Н.А. Социальное развитие городов: сущность и перспективы М., 1979.
7. Ален Ван Атта Доналд, Гончарук Олександр, Перотта Луїз. Українське село на зламі століть. Соціологічний та антропологічний зріз. — К.: Скарби, 2001.
8. Анциферов Н.П. Пути изучения города как социального организма. - Л., 1926.
9. Апостолов Е., Мичков Х. Урбанизация тенденции и гигиеническо-демографические проблемы. - М., 1977.
10. Атоян А.И. Социальная маргиналистика. О предпосылках нового междисциплинарного и культурно-исторического синтеза // Полис. - 1993. - № 6.
11. Атоян А.И. Социомаргиналистика. - Луганск, 1999.
12. Ахиезер А.С. Социальное воспроизводство и город // Общественное воспроизводство: экологические проблемы / Отв.ред. А.С.Ахиезер. - М., 1991.
13. Ахиезер А.С. Город и диалог // Культурный диалог города во времени и пространстве исторического развития. - М., 1996.
14. Ахиезер А.С. Методология анализа города как фокуса урбанизационного процесса // Земство. Архив провинциальной истории России. - 1994.- № 2.
15. Ахиезер А.С. Социальное воспроизводство и город // Общественное воспроизводство: экологические проблемы / Отв.ред. А.С.Ахиезер. - М., 1991.
16. Баньковская С.П. Инвайроментальная социология. - Рига, 1991.
17. Барзгова Е.С. Американская социология (традиции и современность). Курс лекций. - Екатеринбург, 1997.
18. Баранов А.В. Социально-демографическое развитие крупного города. М., 1981.
19. Баррос П., Страйк Р. Сравнение реформ жилищного сектора в России и странах Восточной Европы// Вопросы экономики, 1993, №7, с. 22.
20. Бедный М.С. Продолжительность жизни в городах и селах. - М., 1976.
21. Беляев А.А. Территориально-поселенческая структура общества. - М, 2000.
22. Бессонова О.В., Крапчан С.Г. Участия населения в приватизации жилья// СОЦИС, 1994, №8-9, с. 27.
23. Боже-Гарнье Ж., Шабо Ж. Очерки по географии городов. - М., 1967.
24. Большой толковый энциклопедический словарь (Collins). – Т.2 (П-Я) /Пер. с англ. – М.: Вече, Аст. 1999. -528 с.
25. Большой толковый энциклопедический словарь (Collins). –Т. 1 (А-О) / Пер. с англ.- М.: Вече, Аст.1999. -544с.
26. Бочкарева Т.В. Экологический "джинн" урбанизации. М., 1988.
27. Вебер М. Город. - Л., 1923.
28. Вебер М. Образ общества // Избранные произведения. М.: "Юрист", 1994. С 567-583.
29. Вендина А.И., Аксенов К.Э. Москва и Санкт-Петербург: реорганизация городского пространства как индикатор изменения модели развития// Проблемы прогнозирования, 1999, №5, с. 103.

30. Вербець В.В. Методологія і методика соціологічних досліджень. Ч.1. – Острого: Ін-т соц. дослідж. Нац. ун – ту “Острозька академія”.
31. Волошин В.С., Семенченко П.М. Проблема развития городской среды. Экологические, социальные и экономические проблемы. - Мариуполь, 1997.
32. Воспроизводственные процессы города / Под ред. М.Павельсон, К.Катуса. -Таллин, 1986.
33. Габидуллина С.Э. Психосемантика городской среды. - М., 1991.
34. Гачев Г.Д. Душа Петербурга - Птб., 1992.
35. Глазырин М.В. Управление социально-экономическим развитием города. - Новосибирск, 1983.
36. Глазычев В.Л. Городская среда. - М., 1995.
37. Глазычев В.Л. Москва: среди призраков городской среды // Мир России. - 1994.- № 1.
38. Голд Дж. Основы поведенческой географии. - М., 1990. - Часть 1. Основные идеи. Город в современном афро-азиатском мире. - М.: ИНИОН, 1990.
39. Горбач А.Н. К вопросу о некоторых методологических аспектах исследования маргинализма // Харьковские социологические чтения - 97. - Харьков, 1997. - с.84-88.
40. Город в процессах исторических переходов. Теоретические аспекты и социокультурные характеристики. - М., 2001.
41. Город как социокультурное явление исторического процесса / Отв.ред. Э.В.Сайко. - М., 1995.
42. Город. Население. Трудовые ресурсы / И.А.Аитов, Б.И.Говако, Ф.А.Игебаева.-Уфа, 1982.
43. Город: проблемы социального развития// Под ред. А.В.Дмитриева и М.Н.Межевича. - Л., 1982.
44. Город: социальная политика и рационализация социальной инфраструктуры. - М., 1984.
45. Городская среда: технология развития. Настольная книга / В.Л.Глазычев, М.М.Егоров, Т.В.Ильина и др. - М., 1995.
46. Григорьева И.А. Городская среда и личность // Междисциплинарный подход к проблемам личности и городского образа жизни. - Вильнюс, 1983.
47. Громов И., Мацкевич А., Семенов В. Западная социология. - СПб., 1997.
48. Гутнов А., Глазычев В. Мир архитектуры (лицо города). - М., 1990.
49. Движение рабочей силы в крупном городе. Проблемы регулирования. - М., 1982.
50. Демографический энциклопедический словарь. - М., 1985.
51. Дридзе Т.М. Коммуникативные механизмы культуры и прогнозно-проектный подход к выработке стратегии развития городской среды // Город как социокультурное явление исторического процесса / Отв.ред.Э.В.Сайко. - М., 1995.
52. Дридзе Т.М. Мы строим город - для кого: для ведомств или для людей?// Прогнозное проектирование и социальная диагностика / Отв.ред. Т.М.Дридзе. - М., 1991.
53. Дышлевой В.Д., Плеханов В.Н. Человек в городе. - М.: Знание, 1978. - 128 с.
54. Евдокимова И. Социология города: знать и понимать, чтобы управлять // Медіа поліс. - 1996. - № 1-2, с. 160-166.
55. Економіка і організація аграрного сервісу / За ред. П. О. Мосіюка. — К.: ІАЕ, 2001. — 45 с.
56. Железко С.Н. Население крупного города. - М., 1986.
57. Заборова Е.Н. Участие горожан в управлении городом// СОЦИС, №2, 2002, с. 23
58. Зайончковская Ж.А. Новоселы в городах (Методы изучения приживаемости населения). - М., 1972.
59. Заславская Т.И., Корель Л.В. Миграция населения между городом и селом // Социол.исслед. - 1981. - № 3.- с. 129-139.
60. Заславская Т.И., Рывкина Р.В. Социология экономической жизни. - М., 1991.

61. Зеленов Л.А. Социология города. - М., 2000.
62. Зубанов А.Г. Понятие и состав факторов миграции // Социальные факторы и особенности миграции населения СССР. - М., 1978.
63. История теоретической социологии. В 4-х т. Т.3. / Отв.ред. и составитель Ю.Н.Давыдов. - М., 1997.
64. Іщенко О. І. Вдосконалення регіонального розвитку промислового виробництва. — К.: 2001. — 252 с.
65. Київ і кияни: соціологічні хроніки незалежності / За ред. В.М.Ворони та ін. - К.: Інститут соціології НАН України, 2000. - 352 с
66. Ковальчук Т. М. Оперативний економічний аналіз в управлінні агропромисловим виробництвом. — К.: ІАЕ, 2001. — 520 с.
67. Коган Л.Б. Быть горожанами. - М., 1990.
68. Коган Л.Б. Демократия без городов? Сборник статей. - Новосибирск, 1993.
69. Коган Л.Б. Требуется горожане! Сборник статей. - М., 1996.
70. Корель Л.В. К вопросу о связи между потенциальной и реальной миграцией сельских жителей в города // Социально-экономическое развитие села и миграция населения. - Новосибирск, 1972.
71. Корель Л.В. Перемещения населения между городом и селом в условиях урбанизации.-Новосибирск, 1982.
72. Крисаченко В.С., Хилько М.І. Екологія. Культура. Політика: Концептуальні засади сучасного розвитку. - К., 2001.
73. Кучев Г.Ф. Новые города (Социологический очерк на материалах Сибири) -М., 1982.
74. Лановик Б. Д. Історія господарства: Україна і світ: Підручник. — К.: Вища шк., 1995.
75. Левчик Д.А. Комитеты общественного самоуправления: тенденции развития// СОЦИС, №2, 2002, с. 31.
76. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. —К.: Каравела, 2004. -464с.
77. Междисциплинарный подход к проблемам личности и городского образа жизни. - Вильнюс, 1983.
78. Межевич М.Н. Социальное развитие и город. Философские и социологические аспекты. - М., 1979.
79. Милграм С. Эксперимент в социальной психологии. - Часть 1. Человек в большом городе. - СПб., 2000.
80. Мороз О. Г., Злупко С. М. Українське селянство у першій половині ХХ століття (Трагедія і героїзм). — Львів: Універсум, 1997.
81. Мусієнко М.М., Серебряков В.В., Брайон О.В. Екологія. Охорона природа: Словник-довідник. - К., 2002.
82. Нийта Т. Психология и архитектура - Таллин, 1983.
83. Нова економічна парадигма формування. Стратегії національної продовольчої безпеки України у ХХ ст. — К.: ІАЕ, 2001. — 638 с.
84. Основи аграрного підприємництва / За ред. М. Й. Маліка. — К.: ІАЕ, 2000. — 582 с.
85. Паювання сільськогосподарських земель та структурна перебудова в сільському господарстві України: Зб. зразків юрид. док. та матеріалів. — К., 2000.
86. Пелипенко А.А., Яковенко И.Г. Город в пространстве культуры и в процессе урбанизации: методологические аспекты // Урбанизация в формировании социокультурного пространства - М., 1999.
87. Посохин М.В. Город для человека. - М., 1973.
88. Приватизація землі та організація колективних сільськогосподарських підприємств в Україні. — Посібник. — 2-ге вид. — К., 2000.
89. Проблема обліку та аналізу в забезпеченні аграрних перетворень /За ред. П. Т. Саблука. — К.: ІАЕ, 2001. — 206 с.

90. Проблемы комплексного управления городской средой / Редкол.: А. Я. Хорхот и др. - Львов, 1979.
91. Реформування майнових відносин у підприємництвах АПК: Практич. посіб. / За ред. П. Т. Саблука та ін. — К.: ІАЕ, 2001. — 614 с.
92. Реформування соціальної сфери села: організаційно-методичні засади / За ред. П. Г. Саблука — К.: ІАЕ, 2000. — 475 с.
93. Розвиток секторів та товарних ринків України / За ред. В. О. Точиліна. — Ужгород: ІВА, 2001. — 400 с.
94. Сахацький М. Проблеми відродження сільського господарства. — К.: ІАЕ, 2000. — 04 с.
95. Сільська молодь України в період політичних та економічних трансформацій: настрої, орієнтації, сподівання. — К.: Академ-прес, 1998. — 168 с.
96. Современная американская социология. М.: МГУ. 1994
97. Социологические исследования города. Информационный бюллетень №16 / Отв.ред. О.Н.Яницкий. - М., 1969.
98. Социология города // Социология в России / Под ред. В.А.Ядова. - М., 1998.
99. Соціальна інфраструктура села. — К.: ІАЕ, 2002. — 465 с.
100. Соціальне становище сільської жінки в Україні. — К.: Академпрес, 1998. — 136 с.
101. Соціальні проблеми становища сільської родини в умовах розбудови незалежної держави України. — К.: Академпрес, 1998. — 152 с.
102. Соціально-економічний розвиток села: організаційно-економічні засади, 2004р., підручник, автори — В.К.Терещенко, В.К.Збарський, В.А.Ткачук, А.Д.Остапчук, М.Л.Мостовий, А.О.Ярковий та ін.;
103. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Реформування земельних відносин як процес відродження українського села: Зб. наук. праць; За матер. міжнар. конф. (м. Тернопіль). Вип. XXIII. — Львів, 2000. — 584 с.
104. Соціально-економічні проблеми дитинства в сучасному українському селі. — К.: Академпрес, 1998. — 16 с.
105. Соціологія міста: наукові проблеми та соціальні технології. Збірник наукових праць. - Дніпропетровськ, 2001.
106. Стратегия сельского развития: регион Европы и центральной Азии / Чаба Чаки, Лора Так, 2000. — № 2.
107. Сучасні аграрні перетворення. Деякі оцінки і проблеми / За ред. П. Саблука. — К., 1999.
108. Трансформація АПК України в ринкові умови. — К.: ІАЕ, 2002. — 518 с.
109. Українське суспільство на зламі століть: соціологічний та антропологічний зріз / За ред. Ю. І. Саєнка. — К.: Ін-т соціології НАНУ, 2001. — 164 с.
110. Українське суспільство. 1994–2004. Моніторинг соціальних змін. — К.: Ін-т соціології НАНУ, 2004.
111. Файзулин Ф.С. Социологические проблемы города. - Саратов, 1981.
112. Фінанси в період реформування агропромислового виробництва / За ред. М. Я. Дем'яненка. — К.: ІАЕ, 2002. — 645 с.
113. Формування ринків матеріальних ресурсів АПК / За ред. Г. М. Підлісецького. — К.: УАЕ, 2001. — 428 с.
114. Ходько Н.К. К истории возникновения и развития западной социологии города.// Методология, теория та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. - Харків, 1999.
115. Хорев Б.С., Безденежных В.А., Быкова И.В. Мировой урбанизм на переломе. М., 1992.
116. Цветкова Г. А. МСУ и проблемы местных сообществ// СОЦИС, №2, 2002, с. 39.
117. Ціноутворення в процесі реформування агропромислового комплексу України (1990–2001рр.) / За ред. О. М. Шпичака. — К.: ІАЕ, 2002. — 499 с.

118. Черных А.И. Жилищный передел. Политика 20-х гг. в сфере жилья // СОЦИС, 1995, №10, с. 71.
119. Шатохін А. М. Трансформація соціальної сфери українського села в умовах сучасної аграрної реформи. : Дис... д-ра наук: 22.00.03 - 2006.
120. Шатохін А. Огляд соціологічної літератури з проблем аграрного реформування та соціального розвитку села // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2000. – №3. – С. 145-152.
121. Шатохін А.М. Соціологія села. – К.: Наук. світ, 2000. – 271 с.
122. Шатохіна М. Українське село: поселенська мережа в регіональному аспекті // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. - № 1. – С. 180.
123. Шомина Е.С. Становление жилищного движения в России// СОЦИС, 1995, № 10, с. 78.
124. Щербань В. П. Організаційно-економічний механізм продовольчої безпеки регіону. — Суми: Виробництво “Козацький вал”. — 2000. — 588 с.
125. Юрчишин В. Сільське господарство України у порівнянні з іншими країнами. — К., 1997.
126. Яковлев А.М. Социальная структура общества: Учеб для студ. вузов.- М.: Экзамен, 2003.-384с.
127. Якуба О.О. Соціологія: Навч. посібник для студентів. – Харків: Константа, 1996. - 191с.